

SVERIGE - 1809 ÅRS FÖRFATTNING...

Efter det att kungen avsatts tillsattes en författningskommitté (som i praktiken förvandlades till en enmansutredning utförd av Landshövding Anders af Håkanson). Redan i mitten av april framlades det *Håkonsonska förslaget*. Detta kom att utvecklas vidare av ett nytillsatt konstitutionsutskott (bestående av sex ledamöter från adeln, tre från bönderna, tre från borgarna och tre från prästerna = femton.)

Beroende på det bekymmersamma utrikespolitiska läget (kriget mot Ryssland) så skyndade utskottet sig och den 6:e juni kunde man presentera ett förslag som den tillförordnade riksföreståndaren Hertig Karl (Gustav III:s bror) godkände. Omedelbart därpå hyllades han som kung under namnet Karl XIII. Den nya regeringsformen försökte finna en form av maktbalans mellan kung, råd och riksdag *delvis efter Montesquieus maktprinciper*. Regeringsformen 1809 innebar att;

Kungen innehade den verkställande (styrande) makten. I regeringsformen stod; "*konungen äger att allena styra riket på det sätt denna regeringsform föreskriver*". Kungen utsåg statsrådets nio ledamöter. För att ett beslut skulle bli giltigt måste en av ämbetsmännen kontrasignera kungens namnteckning. Kungen hade rätt att ensam sluta fred eller förbund efter det att han inkallat statsrådet och hört dem. Statsråden var ansvariga inför de olika ständerna (adel, präster, borgare och bönder) bl.a. genom att konstitutionsutskottet kontrollerade statsrådets protokoll. I händelse av lagbrott kunde ett eller flera statsråd ställas inför riks rätt och om de dömdes bli avskedade. Endast tre statsråd hade speciella befogenheter. Dessa var; justitiestatsministern, utrikesstatsministern och hovkanslern (den sistnämnde hade hand om grundlags- och tryckfrihetsfrågor).

Den lagstiftande makten var delad mellan kung och ständer. Båda hade rätt att föreslå nya lagar och båda kunde stoppa den andres förslag genom ett absolut veto. För att ändra någon av grundlagarna (dvs. regeringsform, riksdagsordning, successionsordning och tryckfrihetsförordning) krävdes förslag av kungen eller konstitutionsutskottet samt beslut av kungen och två riksdagar (vilka samlades vart femte år), vid det senare tillfället med samtliga ständers bifall. Kungen hade rätt att inkalla riksdagen inom femårsperioden - s.k. urtima kallelse.

Den beskattande makten fick enligt svensk tradition (men i strid med Montesquieus maktfördelningsprinciper) en självständig plats i maktdelningsschemat. Regeringsformen fastslog att "*Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av rikens ständer allena vid allmän riksdag*". Riksbanken och Riksgäldskontoret lydde alltså under ständerna som därigenom hade makten över myntväsendet och de måste höras vid upptagande av statslån.

Den dömande makten var "*självständig under lagarna men ej självhärskande över dem*". Denna makt utövades av oavsättliga domare. Ledamöterna kom att kallas justitieråd. Justitiestatsministern var intill 1840 självskriven ledamot. En av ständerna vald justitieombudsman skulle bevaka medborgarnas intressen gentemot byråkratin.

Vissa andra förordningar kom vid denna tid bl.a. **tryckfrihetsförordningen** som avskaffade all censur... Via regeringsformen tillförsäkrades också medborgarna vissa rättigheter som viss **religionsfrihet**, säkerhet till person och egendom, tryck- och yttrandefrihet... En viss privilegieutjämning påbörjades även om den nya riksdagsordningen kom att bli konservativ så att adeln i princip fortfarande hade ett visst grepp om makten i riksdagen...